

1949

17/1 57: Fremsættelse af lovforslag.

1950

[Bertel Dahlgaard.]

samfundsøkonomi. Dette samarbejde vil selvfølgelig betyde en koordinering af arbejdet, så at den medhjælp, som direkte må være til rådighed for konjunkturforskningen, vil kunne blive af et beskedent omfang.

Jeg gør opmærksom på, at der ikke i forslaget er givet nogen bestemmelse om selve den tjenstmæssige karakter af lederens stilling, ligesom det kun er sagt, at finansministeren skal forhandle med folketinget om lederens og repræsentantskabets udnævnelse; det er ikke nærmere fastslået, med hvilket udvalg forhandlingen skal finde sted. Når der ikke er sagt noget om disse to ting, har det sin årsag i, at jeg mener, det er rimeligt i et kommende udvalg at drøfte disse spørgsmål nærmere under den videre behandling af lovforslaget.

Lad mig til slut blot sige, at den her foreslåede konjunkturforskning på længere sigt i væsentlig grad vil kunne skabe forudsætningen for den samordning af de økonomiske kræfter, som samordningsudvalget har påvist i så høj grad har manglet herhjemme. Jeg vil dog tilføje, at de øgede vanskeligheder, som de sidste tiders begebenheder ude i verden har skabt for Danmark, burde efter vort partis skøn tilskynde til, at erhvervslivets og arbejdsmarkedets parter og repræsentanter for stat og samfund samledes til rådslagning om på frivilligt grundlag at træffe aftale på kortere sigt, der kan have mulighed for at bremse den farlige udvikling, hvorunder den skiftevis stigning af priser og lønninger driver produktionsomkostningerne i vejret til skade for landets konkurrenceevne. Jeg ser, at den højtærede statsminister i en tale på den socialdemokratiske kongres har givet udtryk for, at han ikke står fremmed over for en sådan tankegang. At tanken modnes både hos erhvervslivets og arbejdsmarkedets parter, er der mange vidnesbyrd om; men dens realisation forudsætter selvfølgelig også en stærk erkendelse i alle lejre af, hvad landets interesser kræver af os i den foreliggende

situation, og det må jo klares, om denne erkendelse allerede nu er stærk nok.

Jeg skal hermed anbefale dette lovforslag til folketingets velvillige behandling.

Formanden: Ligeledes uden for dagsordenen giver jeg ordet til det ærede medlem hr. Oluf Pedersen, for at han som ordfører for forslagsstillerne kan fremsætte et i dag anmeldt lovforslag.

Ordføreren for forslagsstillerne (Oluf Pedersen): På min gruppes vegne skal jeg fremsætte forslag til lov om frivillig overgang til fuld grundskyld. Der er af regeringen fremsat et lovforslag om fuld grundstigningsskyld af den efter 1956 ansatte værdistigning, og vi har allerede foreslået, at udgangspunktet bliver vurderingen af 1950, som det også blev foreslået af grundskyldskommissionen; dog skal der efter den af os foreslåede ændring ikke svares grundstigningsskyld af stigningen mellem 1950 og 1956 før efter salg, altså ikke af de nuværende ejere. Derved kan de ikke sælge denne stigning i den samfundsskabte jordværdi, den kan derefter ikke laves om til ny pantegæld og blive en ny købekraft. Men selv med denne ændring vil regeringsforslaget dog ikke give fuld grundskyld, og der bliver ikke den lettere adgang til jord for bolig eller erhverv uden betaling for den samfundsskabte grundværdi. Jordværdien af 1950 kommer ikke over i samfundets eje, og vi får derfor heller ikke den tilsigtede og tiltrængte store skatteenedsættelse. Dette vil derimod ske efter det lovforslag, som vi her fremsætter om en frivillig overgang til fuld grundskyld.

Vort lovforslag går ud på, at der åbnes ejerne adgang til, hvis de selv ønsker det, at få jordværdien af 1950 afløst. Denne jordværdi vil ikke være inddraget i regeringsforslaget, selv om vort ændringsforslag til dette bliver vedtaget. Den vil fortsat kunne sælges, og der skal altså fremskaffes købesum; det er denne købesum, vi foreslår at staten skal udrede, hvis køberen

[Oluf Pedersen.]

ønsker det; han skal så til gengæld fremover betale ikke blot af al værdistigning som andre, men yderligere 4 pct. jordrente af den jordværdi, der ansattes i 1950, altså fuld grundskyld.

Der gives køberen ret til at få udbetalt et beløb, som svarer til jordværdien af 1950, enten kontant eller helt eller delvis i statsobligationer, der i så fald forrentes med 4 pct. og indfries kontant senest i løbet af 30 år. Adgang åbnes herved til jord uden kontant købesum for køberen, men imod at han svarer fuld grundskyld fremover på linje med jordrentebrugene efter loven af 1919, således som det også blev foreslået af grundskyldskommissionen. Dette princip bliver udvidet til at gælde for al jord både i by og på land, men vi foreslår, at ejeren selv skal begære det.

Ved jordlovene af 1919 skete der det, at den jord, som blev afleveret til staten ved ophævelse af len og stamhuse, såvel som den jord, der købtes af staten, blev solgt igen til udstykning. Ved købet blev køberen forpligtet til at svare en periodisk ansat jordrente til staten i stedet for at erlægge en kontant købesum. Efter vort lovforslag forbliver jorden hele tiden i privat eje. Køberen får fra staten udbetalt jordværdien af 1950 enten kontant eller i statsobligationer, og hermed kan han betale sælgeren efter aftale ved selve handelen, medens han selv derefter forpligter sig til fremover at betale fuld grundskyld, 4 pct. jordrente, også af den jordværdi, som blev ansat ved vurderingen af 1950. Dette er en lempelig form for gennemførelse af fuld grundskyld, når man ser det ud fra den opfattelse, som blev slået fast i grundskyldskommissionen, at selve jordrenten er samfundsskabt. Jordrenten fremkommer ved tilbud og efterspørgsel med de muligheder, som samfundets vækst og udvikling og selve den offentlige virksomhed betinger. Den er ikke vederlag for ejerens eget arbejde.

Det er lovgiverens fejl, at jordrenten ikke blev inddraget af staten, der ellers nok kan siges at være om sig efter indtægter. Den mest nærliggende indtægt, selve den samfundsskabte værdi, forsømte man at inddrage, ja, man gik i 1904 i stedet for til afvikling af hartkornsskatterne, datidens grundskyld. Derved blev det muligt at

kapitalisere den stigende jordrente og at sælge den sammen med arbejdsskabte værdier som bygninger, maskiner og besætning. Ved denne skæbnesvangre fejltagelse blev køberen tvunget til, hvis han ville have jord, at svare til sælgeren eller dennes mere upersonlige kreditor, kreditforeningerne, en blanding af kapital- og jordrente.

Det var denne politiske forsømmelse, som motiverede, at man i grundskyldskommissionen gik ind for afløsning af den bestående grundværdi, medens derimod ingen af grundskyldens venner gik ind for at give lempelser i grundstigningsskylden, hverken fejltillæg eller et såkaldt konjunkturtillæg, der forærede jordejere en andel af stigningen i den samfundsskabte værdi. Om pligt for ejeren til at svare af stigningen var der i grundskyldskommissionen ingen tvivl blandt tilhængerne af fuld grundskyld — den er kommet andetstedsfra, og forhåbentlig fordufter den snart igen. Det er dybt beklageligt, at jordrenten blev kapitaliseret og solgt, så den blandedes op i formuerne som helhed. Derfor kan vi ikke inddrage den hos de nuværende jordejere. Det er jo ikke jorden, men kun dens værdi, som skal være fælles-eje, men dette bør ikke hindre, at jordrenten føres tilbage til samfundet, selv om det nødvendiggør en vis hensyntagen til den skete forsømmelse, når der skal lovgives ud fra, hvad man anser for ret og billighed.

Selv om jordværdien i 1950 blev ansat til 9¼ milliard kr. — ifølge de vurderings-tal, der foreligger — drejer det sig dog om et mindre beløb. En del ejendomme er i statens eller kommunernes eje, og af nogen jordværdi svares der allerede fuld grundstigningsskyld. Der er desuden en halv snes tusind jordrentebrug, og der skal ikke svares afgift af grundforbedringerne; derfor bliver det en jordværdi på 7¾ milliard kr., som skal afløses. Men det er jo også mange penge, og hvem skal rettelig udrede disse? Vi mener ikke, det skal være de besiddelsesløse. De har været forholdt deres lige-ret i den tid, der er gået, og det bør de naturligvis ikke betale for fremover. Så er der imidlertid formueejerne med eller uden jord. Her kan man ikke se bort fra, at hvis man ikke havde forsømt at inddrage jordrenten til staten, havde denne papir-

[Oluf Pedersen.]

formue, som man kalder grundværdi, slet ikke været der, formuerne havde været de $7\frac{3}{4}$ milliard mindre, og selv om vi desværre ikke kan gøre op, hvor stor en del af denne, vi kan godt kalde det falske formue, der falder på hver enkelt formueejers, bør formueejerne ikke derfor gå fri, de må udrede en ligelig part i forhold til formuens størrelse.

Derfor foreslår vi, at der til dækning af afløsningen udskrives en formueafgift på 1 pct. årlig i indtil 25 år af alle formuer over 20 000 kr. Jeg skønner, at denne afgift vil give ca. 300 mill. kr. årlig, hvad der svarer til ca. 4 pct. af den omtalte jordværdi på $7\frac{3}{4}$ milliard kr. eller $\frac{1}{25}$ af den jordværdi, som skal afløses, således at afløsningen kan ventes fuldført ved afgiftens bortfald.

Det er ligetil, at der, efterhånden som grundværdien af 1950 bliver afløst, vil blive penge til nedsættelse af skatter på arbejde og forbrug; men dertil kommer, at en del af den nuværende statsfinansiering, således til køb af jord ved byggeri eller udstykning, automatisk falder bort. Endvidere vil vi være tvunget til i forbindelse med afløsningen at begrænse den øvrige statsfinansiering, bl. a. i forbindelse med byggeriet; ellers vil der ske en udvidelse af kreditten, som kan rokke vor valutariske stilling. Det vil for så vidt ikke forringe de foreliggende finansieringsmuligheder, at der foretages en stor afvikling af vor kostbare statsfinansiering i forbindelse med afløsningen, men det åbner mulighed for en tilsvarende virkningsfuld nedsættelse af de alt for store skatter.

Vort forslag forudsætter altså den ændring af regeringsforslaget, at værdistigningen fra 1950 inddrages ved salg. Det går ud fra, at jordværdien af 1950 efter begæring af ejeren kan kræves afløst ved salg eller bebyggelse, og at midler til denne afløsning udredes af formuerne i en overgangstid på indtil 25 år, samt at det, der indgår som jordrente, såvel som det, der i denne forbindelse nødvendigvis må spares på statsfinansiering, bruges til nedsættelse af skatter på arbejde og forbrug.

Dette var selve lovforslaget; men hvordan vil det virke? Jeg vil gerne have, at

vi først ser lidt på skatterne. Vort skattesystem er vel ikke stort anderledes end andetsteds. Det kaldes „skat efter evne“, men virker efter „evne til at vælte skatterne over på andre“, så ingen ved, hvem der til sidst må betale. Det er ulige og uretfærdigt i bund og grund, og så er dette endda næsten ikke det værste. Det har nemlig meget uheldige følger, idet skatterne bliver større og større, værre og værre. Skatterne regnes direkte ind i pristallet, de indregnes også i dette gennem højere varepriser. Derefter søger det store flertal at få skatterne refunderet hos andre. Gennem højere priser og lønninger drives omkostningerne op, og det giver alt sammen højere offentlige udgifter, som nødvendiggør endnu flere skatter. Skatterne er derfor steget rent fantastisk. De er ikke blot steget med befolkningstilvæksten ligesom grundrenten, men har forringet pengeværdien og er steget med denne forringelse. Og det er endda ikke nok. Skatterne er nemlig blevet tildoblet derudover, og dette modsvares slet ikke af de øgede goder, der gives i den såkaldte velfærdsstat. Der bliver jo nemlig ikke flere goder gennem skatternes varefordyrelse. Når finansministeren forhøjer tolden og de konservative derefter tror, at de af denne indtægt kan lave skattenedsættelse, så overser de, at toldens varefordyrelse vil forøge de offentlige udgifter antagelig med det dobbelte af toldens beløb, sådan at det bliver en ren underskudsforretning for finansministeren.

Der er måske langt igen, inden man forstår, at al varefordyrelse driver de offentlige udgifter op og derfor får skatterne til at stige, men det er dog, ligesom der, også uden for retsforbundet, er ved at komme en forståelse af, at der er noget galt ved skattesystemet, uden at man dog endnu har draget den naturlige konsekvens heraf.

Jeg henviser her til, at den tidligere finansminister har været inde på, at der til at dække en offentlig udgift på 100 mill. kr. skulle udskrives 150—175 mill. kr. i skatter, og til, at den nuværende højtæredede finansminister under forårets finanslovdebat oplyste, at en skattenedsættelse på 200 mill. kr. automatisk ville nedsætte statens lønningsudgifter med ca. 25 mill.

[Oluf Pedersen.]

kr. Dertil må der, mener jeg, komme en tilsvarende nedgang i kommunernes lønningsudgifter, desuden de indirekte virkninger og eftervirkninger, når besparelsen blev brugt til ny skattnedsættelse.

Der er jo nok i dag almindelig enighed om, at skatterne påvirker pristal, lønninger og driftsomkostninger. Derimod er der delte meninger om, hvordan man kommer ud af den klemme. Problemet løses jo ikke ved, at man holder skatterne uden for pristallet. Så sent som i fjor vedtog man her i tinget en lønstigning langt ud over stigningen i pristallet. Endnu mindre kan man klare problemet ved at kravle udenom ved mere eller mindre umulige forslag om at låse pristal og lønninger fast. Problemet kan derimod løses, hvis man oprettholder pristalslønningerne i fuldt omfang, men fører en politik, som driver priserne ned. Man skal altså drive pristallet ned, og det er det, vort lovforslag tilsigter.

For at løse problemet skal vi altså kende denne vej, og det er derfor nødvendigt at gøre sig klart, hvordan grundskyld forbundet med en formueafgift, til afløsning af den bestående grundværdi, med dertil svarende skattnedsættelse vil påvirke pristal, lønninger og omkostninger.

Lad mig først gøre opmærksom på, at det er helt forkert at betragte jordrenten som en realkapital, der skal finansieres gennem kreditforeninger. Den samfunds-skabte jordrente bør inddrages ved en årlig afgift og slet ikke kapitaliseres. Den skal i alle tilfælde svares, og byrden øges ikke, fordi den indgår til fællesskabet, i stedet for at den betales til privatkapitalen; går den til fællesskabet, vil den naturligvis give mulighed for skattnedsættelse. Hvis vi åbner adgang til afløsning, vil det ikke øge byrden; dette vil heller ikke ske ved en grundstigningsafgift, der ved salg mindsker ejendommens salgspris. Derfor kan det slås fast, at grundskylden ikke vil drive omkostningerne op; den vil ikke, bortset fra hvor der er bunden husleje, medføre en stigning i pristallet og vil ikke give højere offentlige udgifter.

Dertil kan føjes, at selv om man, som vi foreslår det, i en overgangstid inddrager ca. en femtedel af al formueafkastning —

deromkring bliver det ved en afgift på 1 pct. — er det et beløb, som meget nær svarer til jordrentens andel i disse formuer, og så vil det heller ikke øge den rente, der skal betales af gælden. Vi ved, at kapitalmagten tager alt det udbytte, den kan få, tager alt, hvad den magter, og vi ved, at dens magt ved vort lovforslag ikke vil øges, men tværtimod mindskes.

Derfor vil hverken den foreslåede grundstigningsskyld eller vort forslag om afløsning af jordværdien fra 1950 ved en midlertidig formueafgift drive pristal eller lønninger eller omkostninger op — dette blev da også fastslået i grundskyldskommissionen — medens derimod den lettelse i skatter på arbejde og forbrug, som herved muliggøres, vil drive både pristal, lønninger og omkostninger ned, hvorved der åbnes mulighed for igen at nå til en ny skattnedsættelse, fordi de offentlige udgifter jo derved vil falde. Med den automatiske pristalslønregulering, vi har, vil den komme ganske af sig selv, blot vi sørger for dette ene, en skattnedsættelse. Prisnedgangen følges af lønnedgang, men da priserne falder først, sker der for så vidt ingen nedgang i reallønnen.

Hvor stor skattnedsættelsen efter vort forslag kan blive, kan ikke angives i bestemte tal, men det kan dog siges, at statens formindskede udgift til statsfinansiering mindst vil svare til den afløsning, som sker imod kontant. Det drejer sig som sagt om ca. 300 mill. kr. årlig. Men dertil kommer, at ligesom skatterne fører nye skatter med sig, fordi de offentlige udgifter stiger, så vil skattnedsættelsen, fordi den driver de offentlige udgifter ned, være vejen til nye skattnedsættelser. Selv om vi kun regner med en nedgang i skatterne på 300 mill. kr. i første omgang, så vil dette hurtigt gennem de skattnedsættelser, det medfører, vokse til det dobbelte, til 600 mill. kr., svarende til 500 kr. pr. familie om året, og det er, hvad jeg er gået ud fra i mine beregninger. Det vil svare til, hvad der skal betales af en formue på 50 000 kr., og det vil sige, at de 9 tiendedele af skatteyderne vil få lettelse, fordi deres formuer er mindre. Dette gælder både for by og land. De, der umiddelbart får forøget byrde, er de bedst

[Oluf Pedersen.]

stillede, de mest velhavende med eller uden fast ejendom. Derimod får de mest gældbundne, særlig de unge og ikke mindst de unge, som står og venter på at købe ejendom, en tiltrængt og velfortjent lettelse.

Det vigtigste ved selve reformen er dog utvivlsomt det rent driftsmæssige, og det gælder ikke blot for den enkelte, men også for hele vort fællesskab. Fjernelse af den falske købekraft, som den kapitaliserede jordrente har skabt, betyder et mere stabilt pengevæsen, og vi skal ikke lukke øjnene for, at når vore omkostninger stiger mere end andre landes, er det pinende galt. Modsat vil det gavne vort land, når vi sænker vore omkostninger ved at fjerne de ufortjente arbejdsfrie indkomster og afvikler varefordyrende og trykkende skatter, således som vi foreslår.

Retsforbundet kan kun beklage, at fuld grundskyld ikke allerede er gennemført, så vi var fri for at trækkes med det problem, som er skabt af andres forsømmelser. Men vi ønsker at gøre fejlen god igen og foreslår tilmed, at det sker på et frivilligt grundlag helt på linje med de bedste traditioner i dansk lovgivning, jordlovene af 4. oktober 1919.

Denne lovgivning blev i landbokommissionen af 1911 udformet mesterligt af Riis-Hansen med bistand bl. a. af Niels Frederiksen, Pinholt og Hans Rasmussen. Det var Kristian Pedersen, der fik den gennemført, og da det kneb i landstinget, fik han en tiltrængt hjælp fra H. Hauch. Det var kun et forsøg, men selv om dets fulde virkninger kun kommer, når bestemmelserne omfatter alle, med de deraf følgende skattenedsættelser, så blev det alligevel så vellykket, at alle partier har givet dette princip tilslutning. Det var derfor naturligt, at der fra grundskyldskommissionen kom forslag om at lægge denne lovgivning til grund for gennemførelse af fuld grundskyld gældende for al dansk jordbesiddelse, og det er også det, som er vort forslags mål.

Jeg anbefaler lovforslaget til velvillig behandling.

Formanden: Eksemplarer af de nu fremsatte lovforslag vil blive omdelt.

Den første sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om den amtskommunale beskatning [af Thisted Knudsen m. fl.].

Valgt blev: *Kai Jensen, Th. Carlsen, Holger Eriksen, Hans Knudsen, Johs E. Larsen, Th. Mikkelsen, Edel Sarunte, Thisted Knudsen, Anders Andersen, Alfred Bøgh, Foged, Thorvald Kristensen, Jørgen Jørgensen (Ullerup), Fibiger, Carsten Raft og Skytte.*

Den sidste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til folketingsbeslutning om foranstaltninger mod organisationstvang [af Poul Sørensen m. fl.].

(Forslaget til folketingsbeslutning findes i tillæg A. sp. 1061, fremsættelsen i tidenden sp. 1270).

Sagen sattes til forhandling.

Økonomi- og arbejdsministeren (Krag): Således som den ærede ordfører for forslagsstillerne, det ærede medlem hr. Poul Sørensen, har motiveret denne genfremsættelse, forstår jeg, at hensigten er, at et udvalg kan blive nedsat, som kan føre den behandling til ende, der ikke blev færdig i sidste folketingsår. Ligesom det ærede medlem hr. Poul Sørensen har gjort det i sin fremsættelse, skal jeg indskrænke mig til at henvise til de udtalelser, der blev fremsat ved førstebehandlingen af forslaget den 23. februar i fjor. Jeg er naturligvis indforstået med, at forslaget nu underkastes fortsat udvalgsbehandling, og er rede til på bedste måde at bistå udvalget i dets arbejde.

Det udvalg, der blev nedsat i sidste folketingsår, stillede i alt 9 spørgsmål. Af disse 9 spørgsmål er de 6 eller — for at være helt nøjagtig — de 6½ blevet besvaret i april og i maj måned. Tilbage stod 3 spørgsmål, som krævede omfattende arbejde i finansministeriet og i indenrigsministeriet. Jeg har forstået, at disse to ministerier nu i fællesskab har tilvejebragt det fornødne materiale til disse spørgsmåls besvarelse. Såfremt det udvalg,